

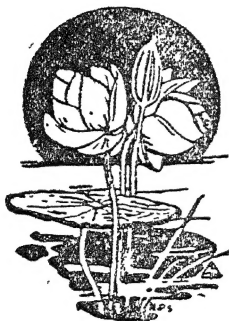

ఉ మ ర్ ఖ యాం

(స్వేచ్ఛా సుచాదం)

మాధవ పెద్ది

బుచ్చిసుందరరామశాస్త్రి

న వ్య సా హి త్య ప రి ష త్తు

△ గుంటూరు △

సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్తవి.

ప్రథమ ముద్రణము జూలై 1944

అక్ష్మి పబ్లిషర్స్ ప్రెస్ : తెనాలి.

ఉ మ రు

తలఁతుకొనిన్ను భజింతు నీదు మధుపాత్రక నీనకే కొమిదు ని
 స్తులమైయున్న వసంతరాగమున సిందూరించుకొన్నట్టి మీ
 లలితోద్యానము లోపలకొ నిలిచెదక లక్ష్మీంతు నీ నిక్కపుం
 దలపుకొ మీవలపుకొ మనమున కసాధ్యంబన్న దే ముండెడికొ

లలి నీవుం జెలియుకొ వసించు పొదరిల్లా యిద్ది? యిద్దాని ముగి
 దలగా నుండిన యీ శిశుప్రకృతి చెన్నాళ్లీరిలానంబ లీ
 లలఁ బాలించితిరోకదా ! సొనలు లాలల్ వోయఁగాఁబూల బా
 లలకుకొ జెట్లపయికొ విహంగములు జోలల్ వాడ నాలించుచుకొ

ఎపుడచ్చోటను బూలతుప్పరలలాగే యున్న దే యేమి క
 ప్రపుఁగమ్మందనమబ్బ యిచ్చటను ! గుఱ్ఱిండన్నఁ గుఱ్ఱిండుగాఁ
 డు పువుందోపెటు లిట్టి యీ చిలిపిగాడ్పుం గన్నదోగాని యె
 ల్లపుడుం దీవలసందులకొ జొరుట లేనా ? కన్నపుగదొంగగకొ

అది, నీ పేర్కొనియున్న యట్టి సెలయేజా? నీవు చిత్రించుకొన్నది యందుండినయట్టి నీటిపరుగేనా? యీరెలుంగేని యెట్లాదిగె? నీ కవనములో నచట మున్నున్నట్టులే యుండియున్నది నేడుగ్ గవిహంసలగ్ బరమహంసాకారి వీవన్నిటగ్

* * *

అంత శ్లోతి

అవసానమున హంసచేయు రుతితో హంసాభిధుండైన యారవి సాయమున నస్తమించు రుచితో రక్తాశ్రువుల్ రాల్చుచుగ్ గవిహంసా! యలవాడు దైవతముపైఁగాఁగ్ నిషాదత్వమంత విషాదాంతమొనర్తువే కవనగాంధర్వము నంతశ్శ్రుతిగ్

వాకును వాకును జ్వలితవహ్ని విధానఁ గిరాతుఁగూర్చి వాలీకి ముఖమునుండి నెడలెగ్ మునుల్లోకము కాని శోకమే యాకృతినొంది నీయెడల నక్షరతగ్ జతబాయు పక్షిగొంతోకవి! నేడుగూడనుకువూకువుమందా ధ్వనించునూహ్యదిగ్

అజ్ఞా విలాపమున గడచుచున్నది నీదు విషాదమొక్కటే
 నిజముగ చచ్చిపోవుడు జనించు వియోగముకన్న పెద్దదో
 స్వజనముఁ బాసిపోదుమనునంగతియే సహించరానిది
 ప్రజకని యెంతదుర్భరము పాపము నీయటువంటి వేత్తకు

అవునా నెచ్చటినిన్నొచ్చటికిద్రోయన్ న్యాయమా? సర్వమా
నవ సంఘమ్మును నీదుపక్షముననుండక సిద్ధమిమ్మాటకిం
కెవరో వేళుగ సాక్ష్యమివలెనె నీకిష్టమ్మెగా నట్టులక
గెవుమంచుకబడి నేలపై నపుడటల్ గీపెట్టుట చాలదే

ఈ పడియున్న నిన్నిచునేనియు నుండఁగనీక యెంతమా
పోషనివాడో యింక నెటకో తరలింపఁగనున్న వాడెవం
డో పొడగానరాని యొకధూర్జు డతండటె యీశ్వగుండువో
మా పసిబట్టిన పరమదుర్గం మేటికి దద్దిచారణల్

ఈ పువ్వుదోట నిన్నిమన బెన్నటికేని నిరర్థకంవుడై
 వోపహతికొ గుఱించి వగలొనకు నీ! ప్రియతోడుతకొ నినుకొ
 లోపలఁ బెక్కుకోగలదు లోక లెఱుంగగలారు వాసనా
 రూపతనిన్ను నమ్ము మిదిరూఢిగ నా యుమరూ! జగద్గురూ!

ఉ ద య రా గ ము

సకియ మన భాగ్యరేఖలు స్వర్ణకాంతి
వెలుగుచున్నవి పూర్వాశ కెలనజూడు
మల్లదే గుభసూర్యోదయమ్ము లెమ్ము
తీయతీయని మధువు నందీయరమ్ము

ఇలయొక పానశాలికగ నీ విననచ్చెడి విశ్వగీతమే
పిలిచెడి పిల్పుగాఁగఁ దలఁపే తెలువంబడినట్టి తల్పుగాఁ
జెలఁగఘటమ్ములందు మధుజీవనధారలు క్రోల్చుకొందమే
చెలియ ! యొక్కొక్కొక్కరము చేతములన్న విశుద్ధపాత్రలక

చూచితె నీటిచుక్కలటు చుక్కలెటుల్ నిసిపాత్రనుండి చె
ల్లాచెదరయ్యెనో మణిశిలక విసరంగఁ బ్రభాతమల్లదే
చాచెను భాస్కరుండు కరజాలము జాలముపన్న వేటకాఁ
డై చలచల్ల స్వర్ణభ్రాంతికినై సులతానుమేడవై

లోకములోనియీమృగయులు మృగయాన్యవహారమంచునా
 వేకువవచ్చి రోజు వల వేయును దీయును సంజకల్ల ని
 శ్లే కొలది గొలంది హరించును నాయువు నొక్కసారిగా
 గాకను బ్రాణికోటి కెఱుకంబడ నీకను రాకపోకల

రమణిహ! చూడుమా యదయరాగము నేత్రముకెట్లా జ్ఞాననే
 త్రమునకు నట్టులే హృదయరాగము సైతము రమ్యమైన వ
 ర్ణములటఁ జేరినట్లే మధురమ్ములు ముగ్ధములైన ప్రేమభా
 వము లిటఁజేరు గ్రోలుదము బాహిరమంతరము సమమ్ముగ

తరుణము మించిపోయిన వృధాయువుపు నిరీక్షయెల్ల నా
 యరుణిమ యాతపంబయిన యట్టులే యీ యనురాగమేని దు
 స్తరతరమైన సంసరణతాపముగాఁ బరిణామ మొందెడి
 దొరుకదు ముందు జీవనమధుద్రవ మిట్టిది జన్మముండగ

ఆకాశంబను పానశాల నుదయంబ పాత్రతో స్తోత్రమ
 రూక పైకొని సూర్యుడిచ్చు రుచిరారుణ్యంపుద్రాక్షారసం
 బాకంతంబుగ నారగింప నిపుడె ట్లయత్తమాచున్నదో
 లోకస్థావరజంగమప్రకర మాలోకింపు మాతృప్రియా!

తడవిటనుండఁబోము తఱిదప్పిన నిమ్మ-మణమ్మె గాని యే
 ర్పడదు పునఃప్రవేశమిక్కఁ బాత్రల కింకెడిఁబోషణార్థముం
 డెడి రసమింతలోఁ దెలుపుడీ వడి ద్వార మటంచునెట్లు సం
 దడి యొనరింత్రొ జీవులు వినంబడుగా ! మధుశాల మోసలన్

నవననంబగు జీవనము ప్రసాదింప
 విశ్వమంతయుఁ బల్లవించు వర్ణమున
 జీవిజీవికిని ధారావాహికముగ
 హృది రాగరస మావహిల్లు వర్ణమున
 అనునిమేషమ్ము నీ యధరబింబమ్ము
 పిలుచుచున్నట్లు వలపించు వర్ణమున
 సలరు ద్రాక్షారసం బాపాత్రతోడఁ
 బ్రేయసే ! తెచ్చి నాపెదవి కందిమ్ము
 ఇకరాదుతిరిగి పోయిన నిమేషమ్ము
 మనదియానో కాదో మరునిమేషమ్ము
 తత్క్షణమ్మె తెమ్ము ద్రాక్షారసమ్ము
 నాస్వాగదానంద ముభవింతమ్ము
 నే వెన్నదీయ గా నీభులకజిలికి
 యొడి బిడ్డఁడుండగా నూరెల్ల వెదకి

చేలి! యమూల్యంబైన జీవితంబందు
నకట! కాలంబెంతో హతమొనర్చితిని
చాలు నేడనిట్టి శ్రమము సర్వము
బూదిలోఁ బన్నిరు పోయిఁబోయె

సందెవెలుగులలోఁ బానశాలముందు
నిలిచి తనచేతిలోనున్న కలశినుండి
చుక్కరాల్చెను జక్కనిచుక్కయొకతె
దేహ మిదియుండిగూడ విదేహమయ్యె

చేతఁ గలశమధువు చెంతను బ్రయురాలి
యాత్మమధువు మాస మసలుచుధువు
ఆరబండె నా మనోరథఫల మిట్లు
మధువెకాని ము క్తివధువె వలదు

కడురమ్యమ్ముగఁ బూచు నే తరుణ వృక్షచ్ఛాయనో కాలముం
గడుపఁజెంతఁ బికస్వరమ్ము రసవంతహాస్య ప్రబంధమ్ము సా
పడ సుస్వాదుఫలమ్ములు మధురముల్ పక్వాన్నముల్ మోవిపై
నిడ ద్రాక్షామధుపాత్ర యున్నయెడ నిస్సీ! స్వర్గ మింకేటికి?

అవిగో! రాలుచునున్న యాపువులచాయన్ మృత్యునిశ్వాస వా
యువులన్ వ్రాలిరియెందరోమనసహాయుల్ నెయ్యులేకొంచె మా
యువోయీ దేహమునంటియుండగ నెనోరూరించు దాక్షాఫలా
సవ మాకంతముగా ననుక్షణము నాస్వాదిత మాత్మప్రియా!

తలపై నొక్కొకపువ్వె రాలిపడుచుండన్ బైడిలేయెండ చు
క్కల నెమ్మేనులఁ గమ్మదెమ్మెరలమొల్కల్ నీటి పన్నీటిచు
క్కలఁ జిల్కన్ సరసీతటిన్ వకుళవృక్షచ్ఛాయలోఁ గెంపుఁ జా
యల్దాక్షారస మారగింతము వయస్యా! భుక్తశేషమ్ముగన్

ఇం దీన్నేహలతాకుడుంగమున నేనే నీవునై యుండి నీ
సౌందర్యమ్మును విప్పెదన్ నెమలిపించుబట్లు లోఁజూపులో
రందింతున్ హృదయమ్ముకున్ హృదయమత్యంతమ్మున ర్తింతునా
రందాశ్రుల్ హవణిలి కన్గొనల నీ నా తృప్తచల్లారగన్.

ఈ వసలక్ష్మి వీవయిన నేను వసంతుండనైన నిత్యమున్
పూవులబండ్లుగై గడచిపోవును జీవితకాలమంతయున్
భావమె స్వర్గమై యమృతభాండమె నీవయియున్న నింక స్వే
చ్ఛావర మొందెదన్ నిజరసమ్ముగ గుత్తుకబంటి గ్రోలెదన్

ఒకరూపమై వహించు మేఘములమై ఓముత్యమా ! ఓయమా
యికమా ! కొండలఁ దేలిపోవుదము ? కాడేన్ జంక్ష కాంతాలమై
యొకమారే వికసించి వెన్నెలకు లో లో పైనమై పోదమా !
ఇఁకఁ గ్రొంగ్రొత్తగ నొక్కరింకొకరమై యే నీవు జన్మింతమా

జతగా నిర్దుర మొక్కరూపమే వహించన్ నీకు నీ వేళలో
హితమైయుండక పోయినట్లయినఁ బోసి నీవు పుష్పించు మా
లతివైనన్ బ్రకృతిత్రైన్ బ్రణయలీలాగీతికల్ వాఙ్మీ
ప్రతిపుష్పము మరందబిందువుల నాన్వాదింతు భృంగంబనై

అదియున్ నీకు ననిష్టమైనయెడ సంధ్యాస్వర్గనర్ణముచేఁ
బాదువంగాబడినట్టి చంద్రకళ పొవ్విచ్చు దివ్యోదక
హృదమైపోదును నేను నాయుదకమధ్యబండు బింబించి నేఁ
గదలన్ గాలికి నీవునుం గదలి యూగన్వచ్చు నాలోపలన్

కలిగెన్ వింతవెలుంగు జీవికకెదో కాసెన్ మనోవిధి వె
న్నెలలన్ నవ్వుచునుండునీకనులు వన్నెల్ వన్నెలన్ జిన్నెచి
న్నెల రాచిల్కగ గూడుగట్టుకొని లోనే కాపురంబుండె నీ
వలపో ముద్దులసీమ ! రమ్మ నడిపింపన్ నన్నుఁ బూబాటలన్

బలువన్ సీడ లిఁకేల వేతెచెపుమా నీవేసునుం దోడు నీ
 ఓలమైయుండగ నంత కావలసియుండన్ బల్కు ముత్యాలమే
 ఓలు లేవోయిఁక వానిలో వలపుజాడన్ దోచవో రంగురం
 పలనీడల్ శతముల్ సహస్రములునుంగ్రాంగ్రొత్తరూపములన్

లకుం బ్రాణమువచ్చునట్లు మది తొక్కలన్ దెచ్చుకొన్నట్లు మ
 బ్బలతో మంతనముండియుండి మనచూపుల్ చుక్కలంగప్పిపు
 స్వలజల్లుల్ దవుదవ్వలం బొలయఁగాఁ బోరానియేయంచు లం
 పలలోనోవిహరించుచుంటిమనిపించున్ గోర్కెలూరించుచున్

లసెన్ బ్రాణము విశ్రమింతమిఁక నాత్మారామమందున్న సేన
 గాలతామంటప మధ్యభాగ సుఖశయ్యన్ మేనులన్ వ్రాల్చి చా
 కులదైనందిన కేళికామృత సరోహంసధ్వనుల్ వించు నూ
 బ్బల లోలో మన మొండొరున్ వలపుదీరున్ దియ్యము ని
 ల్పుచుకొ

* * *

మ ధు వు

తీయనిద్రాక్షపండులను దీయురనమ్ముచు ద్రాగఁ ద్రాగుబో
తాయెను జీవహింసమెయి నామిషభక్షణఁజేయ లోటురా
దాయెను మానవత్వమున కచ్చము నెత్తురుకూడె యైన రా
జాయె నిఁకెంతగాఁ బతితమానో వివేచనరీతి జాతికిన్

దొనపయిఁ జేలిపోవు పువ్వుదోనెచు నట్టియిఁజేయకొంతు గా
లిని బలెనచ్చితాకుసుఁ జెలి! మధుపానపుఁ బాపభీతి పో
దునె యచుకొమ్ము పీఠన యథోగ్యికిట్టి రసామృతమ్మునే
ధనమున కమ్మికొందురుగదా! యొక కొండరికేమికొందురో

మోవిని పానపాత్రనటు మోషఁగఁబోయెడి నోళ్లలెన్నియో
యావిధిచేత మూయఁబడినప్పటికిన్ జెలి. చూడు మావులన్
గ్రోవుల నూరినూటికిని కోయిల కూయిఁజూచ్చు నేటికిన్
ద్రావుడి! త్రావుడి! మధువు త్రావుడి! యంచు గులాబిరాగిలన్

జడుపన్ పెన్ జలిచే వడంకుచుచు బళ్ళాత్తాపమన్ ప్రాత వ
 చ్చడమున్ గప్పితి వింకనేల ప్రభవించన్ నీటిలో నిప్పుకై
 వడి హేమంతమునన్ వసంతమదిగో! జ్వాలాముఖంబందునం
 బడి దగ్ధంబయిపోవుగాత యిటురమ్మా పాత్రనిండింపుమా

దవ్వుగ లేదు గమ్యముచు తావక మైన వయోవిహంగమో
 టివ్వునఁ బాటునట్టి దదెఱెక్కల సవ్వడియున్ వినంబడున్
 ద్రవ్వకు మూరకే తరతరంబుల గాధల నింతలోపలన్
 గవ్వుక పోవునేమొగద కాలమె సాళువడేగలాగునన్

కథయే మాసినవారిగూర్చి వృథగా గాసిల్లఁగాఁబోకు మీ
 యుధతో డ్రోభిలునట్టివారి నటులే డ్రోభించనీ యొక్కటే
 యుధతో మండెడివారి మండిపడనీ గోడేదియున్ లేక యీ
 సుధతో నుందముహాయిమైమఱపుగొంచున్ సర్వవేధల్ వృధల్

వాద వివాదశీలురగు వారలలోపల వారినే తలల్
 మోదుకొనంగనిమ్ము గతమున్ గుఱియించిన చింతదీసి నా
 మీఁదను బాటవేయుము ప్రమేయము వేటొకడంచు లేని ని
 ప్పేద సుఖానుభూతికి సభి! గ్రహియింపుము పానపాత్రికన్

అనుమపేశలంబయిన హస్తముతోడుత నిట్లువచ్చి ద్రా
క్షాసవమిచ్చు నీయలతి యండెలమ్రోత నడంగిపోయేలే!
నాసఖ! చిన్ని దివ్యకతనన్ బెనుచీకటివోలె నీశ్రవో
వాస మొనర్చుకొన్న యలవాడ వివాదపు ఘర్షరధ్వనుల్

కోమలి! స్వర్గమున్నదనుకొన్నను నయ్యెడఁ బీటఁబెట్టినన్
భూమినిలేని పౌఖ్యములు బొందియటన్నది లేకయుండఁగా
నీమటుకీపు నామటుకునేనును బొందెడిదేమి? యిట్టివే
లే! మొదలే పురంబనుచు లేకయె యంతిపురంపు ముచ్చటల్

నీదరి తీయతీయనగు నీరములుండఁగ దాహమార్చుకో
నూదిని బావి దవ్వుకొనఁ జూచెదవా? యిటు లోకమంతయున్
నీదయియుండఁ బోవిడిచి నింగికిఁ జేతుల నెత్తబోదువా?
చేదుకొనంగఁ బై నెవరొ సిద్ధముగాగను నున్నయట్టులన్

నీకయి యేమిసాయపడు నింగియె బోరగిలంగబడ్డ పె
న్నూపుడులాగునన్ గతియు మోక్షములే కలులుండియున్నదే
సాకి! నిజానకింక మనసంగతియన్నను దానిక్రిందుగాఁ
బ్రాకెడిక్షుద్ర కీటకపు బాటిని యామది బాటజూచినన్

ఊసరమందు రాలిపడుచుండు తుషారమునిల్పు పెంతసే
 పేసఱి! కంటినెంత మెఱపించిన నెంతగ సూర్యర శ్చిచే
 నూసరవెల్లి మారుపులనొందిన నస్థిరభోగపాలి యం
 తేసుమి! మానవాళికి లభించిన నిందు లభింపకుండినన్

నేటికె యుండజూచుకొననేరని యట్టి యభాగ్యులన్ మఱే
 నాటికొ దాచియుంచు పిసినారుల.బట్టుక కాలమొక్కటే
 గాటికిఁద్రోలుచున్ బకపకన్ నగుచున్నది చూడు కూలికిన్
 గూటికిఁ జెడ్డవారలిరుగో! యచుచున్ జెయివెట్టిచూపుచున్

మూటలుగట్టి బంగరువు మ్రొక్కులువెట్ట నతండు నీళ్ల చె
 ర్లాటమొనర్చు నాతడును రాశికిఁజేరెఁపనట్టి దొక్కటే
 చోటిక నెంత శ్రవ్వి పరిశోధనఁజేసినఁ దత్సమాధులన్
 రాటిపసిండి నొక్కనలిసాధము చిక్కదు నేటిభుక్తికిన్

నిన్నగతించెనే యనుచు నెవ్వగఁబొందుట యెంతో రేపు రా
 పున్నదియంచు సంతసముకొందుట యంతియనుఁజ్చు రమ్మ నీ
 పున్నెము నిన్నలో గలసిపోవుచు నేడునుగూడ నెచ్చెలీ!
 పున్నలుగావె? యీశనులు చూచుచునుండగ నెన్నొనిన్నలై

ప్రియజనమేళనన్ విడిచిపెట్టెనొ యీ మనకాళ్లనై యీ
శ్రయమయి చూచితె యెందు ననంతరమోదయన్ గ రంతం
బయినదొ శయ్యగూర్చు కు రయిన్తున్న గ అమరీచీహయ భూ
శయనమునొంది యంతెనరయ్యల కూడుమొయెల్ల నెచ్చెనె!

పోకలు పూచుచున్నపుడె పోకలఁ బట్టులవాకు తీగియల్
ప్రాయము ద్రాకుచున్నపుడి పైపయినచ్చి లనంగవాయువుల్
సోకుచు సోపచున్నపుడె నుంవరి! యీ లవలీలకుంజముం
దేకతముండి నేడు సుఖయింపుము లేవజీమాలు కేమిలే

పూచుగులాబి యిట్టులనె పూచుచునుండదు సర్వకాలమున్
నాచెలి! నేడు దాచినధనం ఒట్టునచ్చెను చూడుమెట్టులన్
వేచెడినో వసంతవనవీధులు నోచిననోము పంటలై
యూచెడిరాగ మూర్ఛనల నుండుదమెందొకయందునిండులన్

అడవులఁ జేరబోను యత్తినై పురసీమల భోగలాలసన్
గడువను గాలమిల్లవును గాదను నీ పొడరింట నేరికే
నొడయుడగాక వేటొకరి యూడిగముం బొనరింపకుందు నె
య్యెడలను గామగంధ మొకయించుక లేని ప్రియస్వరూపినై

ఎలదోటంబలె నవ్వుచున్ బ్రదుకుమీ! యెల్లప్పు డానందమున్
 సెలయ్యెఁజై ప్రవహింపుమీ మృతికిఁబై నీవేమియాదంచు లో,
 దలతోయయ్యదియిప్పుడేయయితివన్ తత్త్వమ్ముగెఁకొమ్మి యీ
 యిల నీకప్పుడు హాయి నీగలదు సుమ్మి! తూగుటుయ్యెలయై

మున్నొకకాలమం దెవనిముద్దియయై యెటులన్ విలాస సా
 ఖ్యోన్నతి నోలలార్చినదొ యోచెలి! యీ మధుపాత్రనేడు నీ
 యన్నున హస్తలాలనము లందుచున్నది చూడు మన్నునన్
 మన్నయి పోవుచుండినను మాయవోకో మన జన్మవాసనల్

ప్రియుడందీయఁగ బిన్ననవ్విన గులాబీనీడలో నిప్పుడే
 క్రియ నీ వీ మధుపాత్ర యాపెదవులన్ గీలించుచున్నావో య
 ల్లేయిఁచన్ ముందు నొకానొకప్పుడును గీలింపన్ వలెంజుమ్ము ని
 ర్దయతన్ మృత్యువొసంగనున్న విషపాత్రన్ సైతమేనింజెలీ

* * *

✓ పూదోట

నుదుటను ఘర్తబిందువులు నూతనమైన సువర్ణపట్టికం
బాదిగిన యాణిముత్తముల పోల్కిని ముద్దులు మూటగట్టఁ బ
య్యెదనవరించుచున్ బాడుపుటెండనుకెప్పలనార్చుకొంచుబూ
బాదలకు నీవు నీరములువోయుట లందములొల్కఁ బోయుటల్

ఎడపక దోహదక్రియల నీ వొనరించెడుపట్ల మేనిపైఁ
బాడమెడునట్టి లేజెమరుమొగ్గలఁ జూచియుఁ జూచితానునుం
దొడిగెను బూలమొగ్గలను దొయ్యలి ! యివ్వనలక్ష్మీచూడుమె
వ్వడువున వైచుచున్నవియొ వాయువులుం బిలపిల్లమొగ్గలన్

ఏలకి ముద్దుగొల్ప నొకటే మెయిముద్దుచు ముద్దుఁజూపఁగా
మాలతి ముద్దురాలవలి మాటికిఁ బాలగులాబిముద్దులన్
జాలఁగఁ జాలఁగాఁగురియఁ జానరొ ! ముద్దులుమూటగట్టు నీ
పూలవనమ్ముకే వలపుపో ! యిటునీవు మొగమ్మువెట్టినన్

గ్రాచినపోక కల్లుకొనిపోయిన తమ్ములపాకు చారలం
 కాచుచు నీదుకంతమునఁ బొక్కుదునా మధువానినట్లె నే
) చలువల్ దొలంకు సెలయేటిదరిన్ దృఢవేదినండి నీ
 కీ చవిచూచుచుండెదవ ? యీ రసపాత్రిక డించకుండఁగన్

మీ క్ష

నలీ! యిప్పుడెవత్తు మమ్మతిరుగన్ మందారమా! అక్కలున్
 లెండ్రే మనుకొందురమ్మ యొకయిందే నిల్పుచో మాలతీ !
 భృం గొంచెముచేపితమ్మ యిటులీ పూరింపఁగా సాగినన్
 శ్లేసాగవు గాలి నీపయిననేగా! అమ్మ పన్నీరమా !

సవన్ జల్లఁగ బాటునట్టి సెలయేతే నిల్వటదమ్మగా
 గడా! నీడలు చూచుకోనె సరిపోవున్ బ్రొద్దుబ్రొద్దు నీ
 మమ్మెక్కడఁ జూడఁదీరుబడియకా నెంతెంతగా వేడ వే
 గో రాల్తు వొకొక్కపు వ్యయిన వాడన్ వాడ వాసించులే!

ఈనాటి కబ్బెనటే ? నాడు సంసంగి

బంగారమా ! నీకు బరిమళంబు

ఎచటఁ జూచినను నీవేనటే ? పున్నాగ !

వట్టి సంతానగోపాలమట్లు

ఎవరు ముట్టిరె ? లవలీ ! యేటికే యట్లు

వెఱచెదు వెన్నెలపొకజ్జ

పసితనంపుం బ్రాద్దునుగలినన్ నీవింక

సందాల పాపవేనా లవలీ ?

మాధవీ ! నీగుతావి సూక్ష్మమున మోక్ష

మన్యు, సురపొన్న నీ నీడ నానబరించి

భుక్తశేషము లందిచ్చి పుచ్చుకొనుచు

నారగింతుము లెన్ను ప్రక్షారనము

ముట్టగారాము లేమర్థ మొగలి నిన్ను

బాకులుంగూడనా రేకురేకు సందు ?

కొరసికొనిపోద యొడలేగెనో భుజంగ !

అవునెవని హాయి వానికే యవగతము

పుట్టి పవడమ్ములను రాశిపోసినటులఁ
జిగిరిచితి వెంతచక్కఁ జక్కగనొమావి !
యేమిభంగిమ మయ్యది యెంతచూడ
నంత ముచ్చటగొల్పు వాసంతిమాకు

ఓ కన్నెపువ్వు ! నీకా
యాకుమటుగె రాణివాసమా ? నిల్వమ నీ
తాకోకచిలుక ! మేమును
నీకరణి పునర్భవింప నేరమె చెపుమా

జవ్వనపుఁ గోర్కెలంబలె
నవ్వనైల పులుఁగులలయ కటునిటునెగురన్
నివ్వటిలె చూడు మిప్పువు
లెవ్వరి యందంబు వారిదేయని తెలుపన్

ఎచ్చటెచ్చటి పూదావి నచ్చటచటె
కవ్వకొనిపోయి యెక్కడెక్కడనొ పెట్టి
తిరిగి వచ్చితివా ? గాలిదిమ్మక !
కొంగి చూచుచునున్నావ ? దొంగజాడ

అడుగవలవేయు నాతఁడేయైన నింక
నెట్టు పర్వతరాజును జుట్టుకొనెదొ
ఓ నదీసుందరీ ! వించె దొక్కమెయిని
మాకు సంగీతమో జగన్తాత పిలుపొ

ఎదుటన్ నవ్వుచు నాట్యమాడు సెలయేతేకాదు సుమెట్టులిం
పొదవంజేసెడి నీగులాబులుచెలీ! యొయ్యొయ్యనన్ విచ్చుచున్
నిదురన్ మేల్కొని తెక్కలార్చు పసివానింబోలి యిర్వంకలం
దుదయంబింత మహాదయంబగునె నేత్రోత్సాహమిట్లుబ్బునే

దిన మపరంజితేకులనుదిన్న నవాబులుగూడ మంటిలో
మనుగను మారిపోవగను మంటినెదించు గులాబులెట్టులన్
గనకము గ్రుమ్మురించెడినొ కన్గొనుచుంటివె? యిట్టె తెల్లవా
ఱిన దనుచుండగానె తమతెక్కలతోఁ బువ్వుదోట సంతటన్

నవ్వుచునుండు పువ్వులను నవ్వుచునే పుటుకుంబుటుక్కునం
ద్రెవ్వఁగఁ జేయునాతనికిఁ దీగెలుపెట్టెడి ఘోషయున్ బువ్వుల్
కెవ్వునవేయు కేకలును గేవలమున్ వినరానెరావుగా !
జవ్వని ! యెంతహీనమగు జన్తముకో నరజన్తమన్నచో

నరుడయిపుట్టి కష్టనహనమ్మున నాటియుండేఱు పిమ్మటన్
దిరిగి పశుత్వమొంది తనదేహముపై నభిమాన మూడ్వకే
దొరకిన దానితోనె పరితుష్టిపహించెడి పక్షిజన్తముం
దొరుకదె కోపమేటికొ తనుం బశువంచును బక్షియంచనన్

తరువై దేవును బూండ్లుగాగఁ బరమధ్యానంబునందుండి స్థా
వరమై పక్షికులమ్ముకున్ బసులునిల్వన్ నీడగల్పించుచున్
నరకంజొచ్చెడి వానికేని ఫలదానంబూను పుణ్యమ్మునన్
జరితాశ్శుండగు నాటికా? యిటలఁ బుష్పంబంచు జన్మించుటల్

ఇక్కడి యీ లతానిచయ మెంతటి త్యాగ మొనర్చుచున్నదో
యొక్కొకపుష్పమేవికననోన్ముఖ పూబకుఁ జూచుచుంటివే
అక్కడి యా మహీజనుసూచకులన్ : బసృష్టిజేయఁగా
నొక్కొకఁడెట్లు రాలిపడుచున్నదో యాత్మబలిం బొనర్చుచున్

భోగవిషమైటుల్ విటిగిపోవుచు బ్యాగమటన్న పేరుతో
నాగమణిన్ సృజించి కరుణన్ బరమేశ్వరుఁ డీయసన్న నే
లాగునఁ గన్య యావనవిలాసము గోల్పడు చిత్తకై మఱే
లాగునఁ దల్లి బిడ్డయెడలన్ దనప్రాణమె దీసియిచ్చెడిన్

పుట్టినవి పుట్టినట్లుండి పూవులంత
యందగింపంగ నందు శతాంశమేని
బడయగల్గితేమే సత్యభామచీర
లేడువారాల నగలెన్నో యెన్నోయుండి

పూవుమాటెకాదు గోవేని నగ్నమై
సేవగొనదె మాతృదేవి గాగ
నంతయేల చూడు మా శిశువేనియు
ముద్దురాడొ దిస్సమొలనెయుండి

ఇంత చలువనిచ్చునే యింద్రనీలంపు
మణివిధాన వానిమంటి యొడలె
వెలది యట్టియాత్మ విలసనంబొకనాట
మనకుఁ గూడనుండి జుణిగిపోయె

నాఁడు శరీరమెంత మలినంబయి యుండెనో యంతదుమ్ముకొ
ట్లాడుచునుండె నేడు మనయాత్మ చెలీ! విపరీత మేమనన్
జూడుము సత్యమున్ శివము సుందరమా నొక స్వర్గవీధినా
వీడుదయించుటల్ పెరిగి పెద్దగుటల్ నరకంపుహంపినా ?

చదువు

ఆది నొకసత్యమేగాని యన్యమున్న
యంశమెఱుంగని నరుని దేవాంశభవుని
సత్యమే పల్కుమనుచు నసత్యమతని
యూహకుండెచ్చితివి గావ ? యోసి చదువ !

ఇది సత్యంబిది ధర్తమన్ గమనమేసీ లోన లేకుండనే
తదనుష్ఠాన మొనర్చు నిష్ఠనటు లస్తవ్యస్తముంజేసి యో
చదువా ! ఖేరకడేదొమాయయనుచున్ సైతానటంచున్ మదిన్
మదినేయుండఁగనీవ ? యీచదువ్వికై నన్ మానవా ? మానవా !

* * *

గురువు

పసియాతండని వానినంత నిరసింపంజూతు వయ్యాశ్వరుం
బసిబట్టన్ బరమోపయోగియను పూర్వజ్ఞానమే లేక యా
నిసువేడన్ మనమేడ నాతని మనోనేత్రమ్మునన్ సర్వమి
వ్వసుధామండలమొక్కయ్యాశ్వరకుటుంబంబట్లెతోచున్ గురూ !

తగదోయీ! విరమింపు మీచదువుచేతన్ వీని నీయంతవా
నిగ దిద్దంబనిలేదు నేర్పుగలదేసి నీవె యివానియం
తగమారన్ గృహిసల్పు మంతటను గన్పట్టున్ భవద్జ్ఞాన మె
వ్వగ సూర్యముకె పో కథోముఖముగాఁ బర్యాప్తమైపోయెనో

* * *

విధి

విరతియె లేకయుండ విధివేలు లిఖించుచు ముందుముందుకున్
జరుగుచుఁ బోవుచున్నయది చానరా! యీజపముల్ తపముల
క్షరమును సైతమున్ జెఱుపఁజాలవు నీకనుదోయి బాష్పముల్
వరదలు వాటియున్ నిలిపివైవగలే వొకమాట నేనియున్

ఎందోయుండిన నన్ను నెందుకొఱకైయిందున్ బడంద్రోయుటో
యిందైనంబడియుండ నీకెటకొ నన్నేలాపడన్ లాగుటో
ముందీ దైవకృతాపరాధ మఖిలమున్ విస్తరింపంగ నా
కందిమ్మా మధుపాత్ర యీపెదవి కాయందముతోఁబాటుగన్

అచ్చరవంటికన్నె యింక నా సుకుమారపుహస్తమందునో
 నిచ్చలుచూచినన్ మధువునింపిన గిన్నె రసస్వరూపమో
 అచ్చముకెంపువన్నె యిహమందున నింతకు మించియున్నెయే
 మిచ్చట కింతకన్ననిక నెక్కడికో పడనీడ్చెదో విధి

జడములఁ జేసివైచినను సంతసమేయగుగాని వ్యక్తులన్
 జడుల నొనర్చుచున్ దనదుసంగతి సంగతిగాఁగఁ జూచుకో
 నెడద సహింపనోప మతఁ డీశ్వరుఁడే యగుగాక యాటకాఁ
 డిడపెడఁగొట్టు బంతులమె యీవును నేనును వానిచేతకున్

* * *

వేదన

ఏసుఖభోగి మట్టి నుదయించెనొ ముట్టినమాత్ర నెట్లు క
 న్తాసెనొ చూడు మెంత సుకుమారియొ యీలవలీకుమారి యే
 రాసుత నొంపుకెంపు టధరమ్మున జన్మముగాంచు భాగ్యముం
 జేసెనొ యాగులాబి దరిసింప మనమ్ము దవించిపోయెడిన్

హాయిగఁబండి యేటి యధరాంచల మందున నిష్పడిపై క
 న్తాయుచునున్నదీ లవలి ముద్దుల యీ లతకూన నేక్రియం
 జేయుదు శయ్యగా నిటులె జీవుల కష్టసుఖమ్ము లెన్నకే
 స్వీయ వినోదమార్గమున స్వేచ్ఛగ గ్రీడయొనర్చు వైవమున్

కా ల ము

నవయుచునుండ నొక్కపుపు నవ్వుచునుండె మఱొక్కపువ్వు కా
 లవశతఁజేసి చూడు మబలా! యిచటన్ మరువంపుమొల్కు సం
 భవమయినట్లె వేఱొకట మన్తధమొల్కుయు రాలిపోవు నీ
 భువి పరికింప నెంతమది పొంగునో యంతకునంత క్షుంగెడిన్

అపు డేరాజునకైన మిక్కిలియు మీదొనట్టి జమ్మిదు సం
 తిపురం బేదుల కాపురంబిపుడు చేతిన్ నోటికందిచ్చి క్రో
 లుపులిన్ సైతముఁగూల్చు వీరబలుఁజీల్చున్ బక్షి గృధ్రమ్ము నీ
 వె పరీక్షింపుము కాలమో యిది చెలీ ! వేధింపఁగా గాలమో

ఓండి కవీశ్వరుండు మును తాను వసించినచోట నెట్టులన్
 యెడనొ బ్రహ్మదండి గమనించితివే? యొకనాట నెచ్చటన్
 వెండియుఁ బైడి మూలుగులు వెట్టెనొ యచ్చటనే యొకేమనన్
 గొండలు గుడ్డువెట్టినవి తొయ్యలి! కాల మహత్త్రమింతయున్

* *

స ర్య వేక్షణము

:

తెఱవ! యొకింతయెండ తెరదీయఁగఁ గన్నులముందు లోకమి
 తెఱఁగె మఱింకలోని తెరదీసిన నెంతటి సుందరాతిసుం
 సరమగు లోకమో తలుపుద్వారము గూడను బైగ లోపలన్
 దెఱచెడి నాధుఁడా మనకుఁ దీయఁగ సాధనమా? తలంపుమా

ఇహమున కొక్కమైని ప్రవహించును జీవనధార బుద్ధియన్
 గుహ వెలునడ్డ నీరమును కోమలి! యెన్నిదినాలు చుట్టినన్
 బ్రహరినె చెట్టుదొక్కినటు పాయదు తగ్గహనమ్ము కప్రమ
 ట్లహరహమున్ హరించుకొని యారుదుఁబోదు నెడారిగాల్చినై

లోకంబం చొకఁడున్నమీఁదగద వెల్గున్ నీడయున్ దేహమే
 నీకున్ లేనపుడింక దేవుడనుచున్ నీవందు నెట్లుండునో

నాకీ మూలమొంగరాదు సుమి! యెన్నాళ్ళేగురుం గొల్చినన్
సాకీ! యీముడి విప్పగాఁబడదు జన్మంబెల్ల యత్నించినన్

లోకము సృష్టికాఁబడుటలోఁగల యట్టి రహస్యమెద్దియో
నా కవగాహమానెడక్షణంబున మాఱిచ్చినెచి యింత చీ
కాకొనరించు దీని వికృతాకృతి స్వాస్థికమైన యొక్క ర
మ్యాకృతి దిద్దితీర్చినె నిరాకులనిత్యసుఖాలయముగన్

* * *

మధుఘటము

ఓసి ఘటమ్మ! యేమొ యనుచున్నటులుంటివి నిక్కమే నినుం
జేసినవారు విక్రయముఁ జేసినవా రిపుడేమియైకొ యా
యాసె వినంగరాదిటుల నూహయొనర్తును లెమ్ము నీదు సా
వాసమె కారణంబగుచు వారును నీవలెనుందు రెందునో

ఈ నవఖండమండల మహీతలమేలిన చక్రవర్తి నె
మ్మేనో మజ్జేమొ మట్టెడటు మృణ్మయపాత్రలోనర్ప మట్టిపా
లేనికిఁ దప్ప కుమ్మరి సరే! యొక కొంతనయమై ధూళిగన్ ;
మానత నొందుకన్న నెదొ మానవహస్త మలంకరించుటన్

మట్టిగనున్న నొక్క సుకుమారపుమొక్క యెదేని దానిలోఁ
బుట్టి మనోహరంబయిన పుష్పము పూచునో యేమొ మట్టనే
మట్టితి చేయుపట్టునఁ బ్రమాదపడం జనదోరి కుమ్మరీ !
పట్టికపోవ రూరకయుఁ బాతిక చక్కఁగ లేకయుండినన్

*   *

పరిసమాప్తి

చూచితెనెచ్చెలీ ! చివురు జొంపపుసోరణ గొండ్లనుండి వో
బూచులీ నెట్టులాడెడినో పున్నమచందురు డింకమీఁదఁ దా
నీ చనపూని రాకలిటులెన్ని యెనర్చునో యెంత నిల్పు నీ
తై చనునో వృధా ! మనల నారయలే కొకనాటి కిచ్చటన్

అమృతప్రాయముప్రాయమేగినది యీయారామమందున్ వసం
తము చండింబున రాలినారిచటఁ బత్రముల్ వలెన్ బ్రాణమి
త్రములున్ జీవిక వట్టిపోయినది పాత్రంబోలి గూఢాన్య లో
కమునన్ రోజుల రాకపోక లొకలాగైపోయె నీనాటికిన్

చెలి ! మారంబయిపోయె నీ చరణమండరస్వనంబల్ల బు
ల్బులు పాటంబలె నాశరీరమిడ దొడ్లన్ బాత్రచందాన నీ
యిలైనన్ రసహీనమాచు నరుగో ! యెవ్వారో రానున్నవా
రలు కాబోలును గోచరించెదరు తారల్వోలె కంజీకటన్

